

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an: 2 Dolars

Edition spéciale: 3 Dolars.

ADRESSE

"İdjtihad,, Constantinople

Téléph: St. 865

xxvième ANNÉE

1 Décembre 1931

İCTİHAD

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No: 312

ABONEMAN:

Seneliği [24Nushâ] Türkiye için 2 1/2, Âlâ kâğıdı-lısı 5 Liradır

İDAREHANESİ

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi:

1904 — Genève.

Yirmi altıncı sene

1 Kânunisanı 1931

Maïs je laisserais, ma chérie,
Malgré ma divine furie,
L'amour seul, libre, tel qu'il est,
Sans penser nême à le régler;
C'est pour t'aimer, je te le jure,
Ainsi qu'à présent, sans mesure.

1917 E. HÂZİM

KALENDER SÖZLERİ

Tevazu'perest ol, düşme da'vaya
Habir iken görün bi haber gibi,
Tahayyürle bak da veçhi m'anaya,
Da'ima bilmem de, bilenler gibi.

Sa'y edüp olsan da en büyük âlim
Yakamı brakmaz şek denen zalim,
Bir hakikat varmı şüpheden sâlim?
İki kerre iki dört eder gibi.

Çekilmez de olsaçekdiğin çile,
Ağız açma sakın işikâ ile,
Te'essür gösterme! çignensen bile
Sokağa atılmış bir güher gibi.

Arifler bezninde iç de sahbayı
Makarr et kendine arşı a'lâyı
Bir paraya alma köhne dünyayı
Şu sözleri yazan kalender gibi.

Marifet de ba'zan ketirir zarar,
Meşekkat çekersin irfanın kadar,
Dem gelir pek büyük işlere yarar
Hünersizlik yüksek bir hüner gibi.

Fazilet yolunda cefalar çeken
Tekrime lâyikdir candan, göntülden;
Alkışlanır mutlak hakperest isen
İnhizamın bile bir zafer gibi.

Çok görür bilenler sırrı necatı
Biu surî nimete bir iltifatı,
Nur içinde arar abı hayatı,
Zulmetlere dalmaz İskender gibi.

Ayaklar altında olsada yerin
Eteklerden uzak dursun ellerin.
Bu sözün ma'nası derindir, derin
Bin belâ çek fakat peygamber gibi.

Tokadi zade Şekib

Şiir

YALNIZIZ

Yalnızız ruhumuzda ebedi bir gice var..
Lahzada milyonlarla kalb çırpınan bu yerde,
Bir deva bulunmadı yalnızlık denen derde;
Bekleyen sesimize ses vermiyor ufuklar.

En yakınlar en ayrı âlemin yolcuları,
Geçidi yok dağlarla ayırır aşınalar..
Giceleri dinleyin: boşlukda Hasret ağlar,
Kayb etmişiz hepimiz ruha vatan diyarı.

ŞÜKUFİ NİHAL

KADIN KALBİ

Yola çıkmıştım ; dağlar taşlar aşıyordum .
Birgün yalçın kayalar üzerinde bir kalb bul-
dum. Etraftan sordum; sahibini gösterdiler.Bu
sarışın melekler gibi şirin bir kızdı. Dedim:

« Kalbinizi kayalarda unutmuşsunuz.Benim
olursanız bunu size vereceğim ! » İnce bir
çiçek gibi büküldü. İçinden, güldü ve dedi :

« Yavrum ! elindekini at : ben senin olaca-
ğım.. »

Oğuz kâzım

SELMA LAGERLÖF

İsvécé Avrupa edebiyatında, birinci saf-
larından birini veren en meşhur isim Selma
Lagerlöfün ismidir.

Vermland vilâyetinde **Mörbacka** da
1860 tarihinde doğmuştur , çocukluğu nu Ta-
bi'atın sesini ve memleketinin efsanelerini
dinleyerek geçirmiştir . Günün birinde meşhur
bir mü'ellif olacağı fikrile, daha küçük yaşı-
nda şi'irler ve tiatro piyesleri yazmıştır . Bu-
nunla beraber imtihanlar hazırlamak ve geçmek
için **Stockholm** da bir müddet ikamet et-
meye mecbur oldu, çünkü, muallimlik mesle-
kine girmeye karar veriyordu. **İsvéc** in pay-
tahtı, vilâyetini unutturacak yerde, Selmaya,
onun güzelliğini ve acib güzelliğini daha şu'
urlu bir suretde his ettirdi .

Scanie nin iskelesi olan **Landskrona**
şehrinde mu'allime iken 1891 de ilk eseri olan
La Saga de Gösta Berling adlı kitabını

neşr etdi ve kitabın çıktığı günün ertesi meşhur bir şahsiyyet olmuşdu .

O günden beri romanlar, hikâyeler birbirini ta'kib etdi. Fransızca **Les Légendes du vieux manoir**, yani eski köşkün efsanesi, ve **Les liens invisible** ya'nî görülmeyen bağlar, **Jerusalem; Nils Holgerson un i'caz engiz seyaheti**, v.s. bunlardandır.

Stokholm dan, memleketine a'vdet etmiş ve bugün **Vernland** in en eski ve en şa'irane şehirlerinden biri olan **Falun** de yaşamaktadır. Şöhreti pek çabuk Avrupaya yayıldı; kitabları ingilizceye, fransızcaya almancaya tercüme olundu ve 1909 da kendisine Nöbel mükâfatı verildi.

Aynı zamanda pek sâde ve aslî olan bu eserlerin menba'î tedkik olunmak istenirse **Selma Lagerlöf** un 10 kânuni evvel 1909 da Nöbel ziyafetinde okumuş olduğu **Bir borcun hikâyesi** ni okumak kifayet eder.[1]

Müellif, **Jerusalem** in mukaddemesinde bulunan bir masalı tekrar ele alarak **Stokholm** a giderken Vagonun sallantısı te'sirile uyuklamış olduğunu ve babasının ruhile konuştuğunu farzediyordu...

Hikâyeler söylemiş ve şarkılar okumuş olan bizzat bu babaya, dağın ve ormanın masallarını kendilerinden öğrenmiş olduğu memleketin kadınların - **kudus** e gitmiş **Dalécarlie** köylülerine, - yerin hayvanlarına, göğün kuşlarına, çiçeklere ve ağaçlara borçlarını bir gün nasıl eda edebileceğini soruyordu.. Filhakika kitablarının menba'ları işte bunlardır.

Fakat bizzat kendisinden gelen - zira bütün mütebaki, her kese açık bir sahe idi, kendisinden gelenden niçin birşey istinbat etmemişdi? - evet bizzat kendi kendisinden gelen, şey, bu intiba'ları, bu efsaneleri, tebellür ettirmek, tabir ca'iz ise, zeminin şî'arını zahiren muhafaza etmekle beraber beşerî 'unsuru meydana çıkararak, esaslarına cevherlerine irca' etmek mevhibe'î i'cazengizidir.

Büyük batağın kızı, Gümüş madeni, İzdivac marşı, Balon, Kuş tüyü 'Amce Ruben...

Gibi hikâyelerden daha sade ve daha kolay bir şey yokdur. Fakat bunlar tekrar okundukça, i'caz engiz bir san'atı gizleyecek kadar mükemmel bir san'at keşfedilir. Tasvirler, şah-

slar, her şey bu hikâyelerde **Canlılar** hakikîdir, sairane, müheyyîdir, — cebri nefse, gösterişe ve nutukçuluğa delâlet eden hiç bir şey bu eserlerde yoktur. Fransa edebiyatında bu kadar az unsurlarla bu kadar derin te'sir husule getiren ancak **Merimel** ile **Daudet** ve **Anatole France** ı biliriz. Fakat **Merimede** kuruluk, **Daudet** de koketlik **Anatole France** da **ne bileyim - que sais - je?** fazla his olunur. **Selma Lagerlöf** un husule getirdiği intiba' daha tamdır. Ve bu meziyyetler **Sa Saga de Gosta Berling** ve iki cildli **Jerusalem**, gibi romanlarında olduğundan daha parlaktır. Bu iki roman belki fazla derecede **İsveç**, mahalli adetlere, hâsiyatı diniyenin bizim güç anladığımız bir şekline ve bozulmasına ehemmiyet verirler. **S. Lagerlöf** ün **İsveç** de pek muteber ve bütün mekteplerde okunan ve Fransızların bazı mertebe cehdi ile alakadar oldukları diğer bir kitabı vardır adı **Nils Holgersonun seyahati** dir ki cine tahavvul etmiş ve vahşi bir kazın sırtında uçarak İsveç'i dolaşan bir çocuğun hikâyesi dir. Bu müellif için bu hıttanın yalnız pek şairane ve günâgün peyizajlarını değil ağaçlarını, nebatlarını, hayvanlarını da bize tanıtmak vesilesidir. **Lucien Maury** bu kitab hakkında şu satırları yazıyor : « Ne hayret verici canlı bir Tarihî tabi'îl.

N. Holgerson, kanadlı, tüylü, kıllı, uçan, dolaşan, sürünen, yüzen, **Scandinavia** vahşi ovalarını, hududsuz ormanlarını, göllerini, ırmaklarını ve denizlerini nihayetsiz hayat üpermelerile dolduran hisabsız soyları bilir. Tavşandan sığırna ve ayıya; **toygardan**, dağ tavuğuna ve çalı horuzuna kadar ... **S. L.** un hayvanları **La Fontaine** in hayvanlarında bulunan kurnazlığı, ameli ve tamamen beşerî « **amoralité** » yî [Yani ahlak yokluğunu] bilmezler. Sağlam tabi'ate ve sevki tabi'ilerin subhanî drayetlerine pek yakın bir ahlakîyyet bunların naziğâne mu'amelelerini birbirlerinden farklılandırır ve aralarındaki münasebetleri tanzim eder. İnsanların bir oğlu için parlak bir ders, namusluluk ve açık yürekliliğin haşin mektebi !.

Nils bu mektebde evvela bütün şekilleri altında hayata hürmet ve muhabbeti öğrenir.. **S.L.** bir çocukea bir masalı saf şî'ir mertebesine yüksetir. Ve denilebirki, bu hikâye, müessir canlı ve rengin, geniş bir menzumedir»[1]

[1] **Le Livre des Légendes.** trad. F. Plamer Librairie Perrin. 1913. Paris.

[1] Préface à la traduction du **Voyage de Nils Holgerson.** Paris, Perrin et Cie

Pek açık bir alâka ile vatanının sekenesini ve bahusus doğrulukları ve dürüst vicdanları Zola'nın ikrah engiz *terreux* lerile Maupassant'ın safdil görünen kurnaz Normandlarının verdiğî yorgunluğu alan köylüleri bize tanıtan S. Lagerlöfe minnetdar olalım.

Bütün memleketlerin okuyucuları bu hikâye ve romanlardan tazelik güzellik, yüksek ve beşuş ahlakîyet intiba'ları alacaklardır: fazilet ona ruhun tabî'î muvazeneti gibi görünüyor. suçunî'tiraf ve ta'mir etdiği gün Allahın yoluna tekrar girdiği gün mücrim, sa'adeti tekrar bulur. Ve bütün bu sözler o kadar sadelikle o kadar tekellüfsüzlükle söylemiştir ki S. Lagerlöfle mukayese olunurlarsa bütün hikâyeciler **edebiyat** dan başka bir şey yapmamış görünürler.

CH. M. DES GRANGES [*]

Darülbedayide yeni eserler:

BİR KAVUK DEVRİLDİ-RUYA İÇİNDE RUYA

Ne hazin ve garip tecelli: zaman olduki ideallerinin aşkile gönülleri tutuşmuş san'at-kârlarımız yaşaya bilmek için halkı gıdıklıyan vodvillerle oyalandılar, zaman oldu ki yoksul bir sahnede yardımsız katıklaranean ve ömürlerinden artırarak san'at nefiseleri yarattılar, nihayet Darülbedayi ilk kuruluşundan beri ilk def'a en salahiyet sahibi ehline kavuştu. Bu san'atkâr ve ateşin ruh müesseseseye bilerek ve se-verek çalışmayı öğretti. Dekor diye sallanan cıvık renkli bezleri fırlattı, sahneye ışık ve gözleri okşayan renkler getirdi Şhekspeare'ı, Schilleri bilmiyenlere(Hamlet)le (Hile ve sevgi) yi öğretti. O olmasaydı «Tezer» oynanmaz, Altı kişi muharrini, bu sahnede daha çok arar, «Topaz»ı duyan belki hiç olmaz «Venedik taciri»ni kimse düşünmez «Kör»deki «Katil»deki san'atkâr bize meçhul kahrıldı. Ne yazık bu feyizli çalışma nedense bazılarının gönülleri hoş gelmiyor bu muvaffakiyetleri görmiyerek öteden beriden derme çatma arkadaşlarile gelen bir kaç sanatkârdan gasyoluyoruz? Mari Belin (Melo)sile Darülbedayiin (Melo)sunu görenler bizdeki temsilin muvaffakiyet ve ahengini pek alâ mukayese edebilirler. Yazıktır, onu fiskelememeli bu biricik san'at evini teşvik etmelidir.

(Topaz), (Mektup), (Deli) gibi nevilerinde birer kıymet olan eserlerden sonra Musahip zade Celâl Beyin «bir kavuk devrildi» isimli ve kanavası iki yüz sene evvaline aid tarihi piyesini oynadı: kızını unutacak kadar sefa-hata düşkün bir baba olan cahil sadrazam, iki sevdazedenin saadeti için emsalsiz ve mü-zehhep bir kitabı sadrazamın hayatını kurtarmak behasına hünkâra teslim eden bir sanatkâr ve her devrilen sadrazama bir kavuk yetiştiren dalkavuk; eserin ilk planda gelen şahsiyetleridir. Eski san'at tabirleri ve dekorlarile süslenmiş eser oldukça uzundur ve bütün muvaffakiyetini tarihî meziyetinden ziyade halkın anlayabileceği bir tarzda tertip edilisine ve bilhassa M. Kemal Beyin Neşatının karakteristik tipini yaşatmasındaki fevkalâdeliğine borçludur.

«Ruya içinde ruya» yedi meşalecilerden (Tersine akan nehir) isimli karışık piyesin muharriri Cevdet Kudret Beyin eseridir: müellif (Kerim) azçok «Kör»ü hatırlatmıyor değil fakat bu bir Kör yerine oğluyla üvey anasının sevimlerini hissedenden ve gözleri kör olmak tehlikesindeki Müellifin azaplarını anlatıyor, bu korku ve azap öyle kuvvetli ki onu yeni bir eserine mevzu yapıyor ve kapanacak gözleri önünde geçecek aşk demlerini düşünme düşünme görmez oluyor, bu ruyanın birincisidir. Görmediğini kendisine telkin eden (Kerim) gözlerinin önünde öpüşen oğluyla karısını görüyor, bu kendisini kör sanan bedbahtın ikinci ruyasıdır, ki doktorun kuvvetli iknaı bu gördüklerinin ruya değil feci bir hakikat aldığını ona anlatıyor. Burada ufak bir nokta var: doktorun kat'i hükümleri düşünülerek hiç olmazsa Kerimin korkunç şüphelerine vakıf olması iyi olurdu. Bundan başka tiplerde, sözlerde ne fazlalık ne eksiklik var, dekorlar çok güzeldi, lisan pürüzsüz ve sahneye sıkıntı vermiyecek ustahlık bir şiidir. Bedia H Leylanın ruhunu kavramıştı, Talât B. toy delikanlı rolünde (Halûk) bazan gevşek olmakla beraber düzgün ve hisli idi. Bütün ağırlık İ. Galip Beydeydi ve O bu çetin rolü hiç aksatmadan müellifin tahayyülünden daha üstün ve hatta esere kendinden bir çok heyecanlar vererek oynadı. Eserin sonu kuvvetli ve güzeldir, fakat bence ikinci perdenin bitişi baş başma bir şîir ve tablodur.

[*] Les Littératures Etrangères.